

Békés város átalakulása az elmúlt évtizedekben

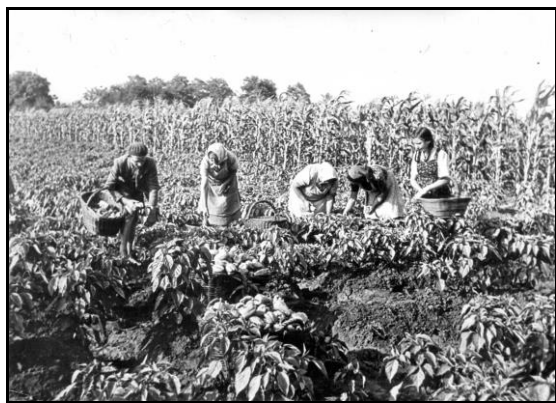
A Városháza 1973-ban, kifeszített ünneplő transzparencsrel

átadta a várossá nyilvánításról szóló okmányt. Az ünnepi műsorban Kocsis Albert hegedűművész, Szabó Csilla zongoraművész, a Jókai Színházból Bányörgyi Károly és Bicskei Károly Jászai-díjas színészek, az orosházi Madrigál kórus, a békési ÁFÉSZ zenekara és az ifjúsági énekkar lépett fel. Ezután fél ötkor Fehér Lajos elhelyezte a Széchenyi tér 2. alatti 32 lakásos OTP-társasház alapkövét. A várossá válással egy időben – annak feltételeként, s mivel ugyanakkor országgyűlési választások is zajlottak – városi tanácsot is választottak, a városi tanács elnöke Makoviczky János lett.

Régióink fő megélhetési forrása a mezőgazdaság és a könnyűipar volt, és bár a városi rang elnyerése lendületet adott Békés infrastrukturális fejlődésének, sajnos a várt ipari fejlődés nem következett be. A mezőgazdaság szervezeti felépítése is jelentős átalakuláson ment keresztül, míg a várossá avatás évében az Október 6, a Kossuth és az Egyetértés Tsz. foglalkoztatta a mezőgazdaságban dolgozókat, a '70-es években a termelési színvonal emelése érdekében a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok egyesültek, így 1979-ben a városban már csak három üzem volt, a Hidasháti Állami Gazdaság, az Egyetértés és a Viharsarok Mg. Tsz. A rendszerváltás nehéz helyzetbe hozta a földdel dolgozókat, mindkét termelőszövetkezetünk részegységekre szakadt. A Viharsarok 1992-ben három önálló gazdálkodású és elszámolású kft-re, a gépi szolgáltatásokat a Borosgyán Kft., a földek művelését, raktározást a Viharmező Kft, a sertéstelepet pedig a Töröksziget Sertéstenyésztő Vállalkozási Kft. üzemeltette. Az Egyetértés Tsz.-ből 9 kft lett, melyeket egy holding fogott össze, legnagyobb a Szarvasmarha-tenyésztő Kft, az egykori növénytermesztési főágazatból alakult a ma is prosperáló Agro-Déló Kft, a sertéstenyésztésre a Pig-Farm Kft szakosodott. A Hidasháti Állami Gazdaságból Hidasháti Mezőgazdasági Rt lett.

A „Lepkeház” alapkövét a várossá nyilvánítási ünnepségsorozat részeként rakták le

Paprikaszüret egy termelőszövetkezetben 1970

A Mezőgazdasági Gépgyár terméke, a Kuli

SALIX Kosáripári Kft, míg a szövetségéből, némi profilváltással 1983-ban FONTEX lett. Az 1990-es években azonban mindkét üzem lassan elsorvadt. Jelentős létszámmal működött még a várossá avatáskor a Vegyesipari Szövetkezet, az

Az 1981-ben átadott Iparcikk Áruház helyén korábban kis üzletek sorakoztak, pl. Asztalos Sándor hentesüzlete a Széchenyi tér 9. alatt 1934-ben

Építőipari Szövetkezet (egy időben a megye legnagyobb ilyen profilú üzeme volt), a Körösvidéki Cipőipari Szövetkezet (telephelyén egy ideig a ZENZERO Kft. működött, majd az is megszűnt), Textilruházati Ipari Szövetkezet, Csaba Szőnyegszövő Szövetkezet békési üzeme. Virágkorában száznál is több nőnek adott munkát a Békéscsabai Kötöttárugyár (később BÉKÖT) békési konfekciórészlege.

1976-ban jött létre a Start Sportszergyártó és Fémipari Szövetkezet, nevéből adódóan főként sportszereket és kiegészítőket gyártott a Verseny utcai telepen. A rendszerváltás után beszűkültek a piacai, helyén ma is faipari vállalkozás működik. A békésiek csak Cukorkának becézték a HUNGARONEKTÁR Országos Méhészeti Szövetkezeti Közös Vállalat békési gyárát, ahol hagyományos terméként többféle mézeskalácsot, aromákkal ízesített cukorkákat, nyalókákat, kókuszcses-

A várossá avatáskor Békés legnagyobb ipari üzeme az ország 50. gépállomásaként 1948-ban alakult, majd a Budapesti Mezőgazdasági Gépgyárhoz került békési telep volt. Az üzemben kisgépek és adapterek, kis kultivátorok, töltőgető ekék, tolólapátok készültek. 10 év múlva a hajdan 700 főt foglalkoztató üzem csak vegetált, majd többszöri név- és tulajdonosváltás után 1995-ben a még megmaradt dolgozók saját kezükbe vették sorsukat és létrehozták a ma is sikeres Optigép Kft-t.

Hagyományos mesterség városunkban a kosárfonás, a várossá avatáskor két, esetenként több száz dolgozóval működő üzem is volt: a budai székhelyű Erdőgazdaság Fűz- és Kosáripári Vállalat békési kosárgyára és a Békési Kosárfonó Háziipari Szövetkezet, mindkettő főként exportra termelt. A változó körülmények itt is megkövetelték az alkalmazkodást, a kosárgyárból

Kosárfonás a Békési Háziipari Szövetkezetben - 1970

Épül a II. számú, ma Karacs Teréz nevét viselő általános iskola épülete (Ferenczi Sándor felvétele)

Áruház átadása jelzi. 2005-ben, ez idáig utolsó nagyáruházként megnyílt a Lidl békési diszkontáruháza.

A korábbi nagyobb létszámú üzemeket tehát a rendszerváltás utáni megváltozott körülményekhez való alkalmazkodás jeleként kisebb-nagyobb vállalkozások váltották fel, melyek iparüzési adójukkal segítik Békés város működését.

Az elmúlt néhány évtizedben Békés minden iskolája jelentős külső-belső változáson ment át, mindegyik intézmény új épületet is kapott. Elsőként 1978-ban, a II. számú, ma Karacs Teréz nevét viselő általános iskola új Szánthó utcai tömbjét adták át, ősszel új bölcsődét avattak a Bajza utcán. 1979-ben új óvoda népesült be a Baky utcán, új csoportszobát kapott a Hunyadi és a Szarvasi úti óvoda. 1980-ban 100 férőhelyes általános iskolai diákotthon épült. 1981-ben felavatták a III. számú, ma Dr. Hepp Ferenc nevét viselő általános iskola új, József Attila utcai épületét is, majd 1983-ban a IV. sz. Általános Iskola és Diákotthon Szánthó utcai épületét.

1984. december 11-én adták át az 1978 évi földrengés során megrongálódott és a Ze-neiskola számára felújított "Kollégium" épületét, 1984-ben kezdődött és 1993-ban a tornacsarnok átadásával fejeződött be az I. számú, 2002 óta Eötvös József nevét viselő általános iskola építése. 1986-ban új bölcsődével gazdagodott a város a Rákóczi utcában, a legújabbat 2011. május 24-én adták át a Fábrián utcán.

Az 1991/92-es tanévben egyházi tagozattal bővült az iskolahálózat, a Szegedi Kis István Gimnázium a város és a református egyház között 1992. április 8-án aláírt megállapodással került ismét egyházi kezelésbe. 1995-től

A város kereskedelmében sokáig meghatározó volt a helyi ÁFÉSZ, 1978-ban új nagyáruház építését határozták el, mely többszöri határidő módosítás után 1981 őszen nyílt meg. Sokáig csak Iparcikkáruházként emlegették, a rendszerváltás után egymást váltották benne a különböző bérlők és vállalkozások. Az évek során a város több pontján ABC áruházak és kisebb kereskedelmi egységek létesültek. Az ország kereskedelmi hálózatába való bekapcsolódást a Spar Áruház felépítése 1998-ban, majd a következő évben a Penny Market Raktár

A IV. sz. Általános Iskola és Diákotthon Szánthó utcai épülete az átadás után

Épül az I. sz. Általános Iskola

általános iskolai osztályokat is indítottak, ehhez később az általános iskolai szárnyban négy új tanterem épült.

1995. július 15.-én adták át a városban tanuló vidéki középiskolásokat befogadó Németh László Középiskolai Kollégiumot.

2010-ben pályázati pénzből kívül-belül felújították és akadálymentesítették a Hepp Ferenc nevét viselő iskola épületét, az ünnepélyes avatás szeptember 5-én volt.

1994-ben épült fel Békés kilencedik óvodája a Korona utcában. A közelmúltban felújították a Békési Kistérségi Óvoda és Bölcsőde Bakó utcai központi épületét, a Fürkészszerovit, az ünnepélyes átadás 2013. augusztus 23-án volt, szeptember 9-én pedig meteorológiai állomást és kísérletező helyet avatott fel díszvendégként Reisz András meteorológus. Befejeződött a Bóbirta Integrált Tagóvoda (Ótemető utca) átépítése is.

2000-ig három középiskola volt városunkban. A SZKIRG-ről már szoltunk, az 1902 óta folyamatos mezőgazdasági képzés az 1979-ben, majd 1989-ben is új iskolaépületet avató – korábban Fehér Lajos nevét viselő – Farkas Gyula Mezőgazdasági Szakközépiskola és Szakképző Intézetben folyt, ami 1994-től gimnáziumi képzéssel is kiegészült. Ipari szakképzés 1884-től volt Békésen, 1986-ig a 636. sz. Szakmunkásképző Intézetben, mely 1969-ben kapott új, önálló épületet a Vásárszállán. 1986-ban Békés Város Tanácsa VB. 100/1984-es határozatával a gimnázium korábbi szakközépiskolai osztályait leválasztotta („profiltisztítás”), így a továbbiakban az intézmény Ipari Szakközépiskola és 636. sz. Szakmunkásképző Intézet néven működött tovább.

A Középiskolai Kollégium helyén állt épület

Kálmán Közoktatási Intézmény.

A „Torony” tetőgerendázatának beemelés, Bokréta-ünnepély

2000 nyarán Békés Megye Képviselettestülete 114/2000 (VI.30.) KT számú határozatával az akkor már megyei fenntartásban levő Ipari Szakközépiskolát és 636. sz. Szakmunkásképző Intézetet a Farkas Gyula Mezőgazdasági Szakképző Iskolához és Gimnáziumhoz csatolta. 2011-ben újabb változás következett be, az intézményt további megyei intézményekkel vonták össze, új neve Békés Megyei Tisza

1973-ban működött a békési kikötő, 1983-ban még sétahajó járt a Körösökön. 2006-ban 926 milliós pályázatot nyert a Körösök Völgye Natúrpark Egyesület, ebből többek között a Kettős-Körös békési duzzasztójánál kishajókikötő- és átemelő megépítését is eltervezték, 2007. június 22-én történt meg az ünnepélyes átadás.

1980 augusztusában egy tehergépkocsi megrongálta a híd vasszerkezetét. 1982-ben kezdődött az építkezés, az utolsó elemek beemelése után 1984. szeptember 19-én került sor a hagyományos hordógurításra. Az ünnepélyes hídavatás 1985. augusztus 16-án volt.

1980-ban megsérült a Kettős-Körös hídjának tartószerkezete, az új és a régi híd egymás mellett (Ferenczi Sándor felvétele)

A 70-es években kezdődött a Dánfoki Üdülőközpont építése, az intézmény 1981. június 1-én Dánfoki Ifjúsági Tábor néven nyitotta meg kapuit. 1985-re kedvelt nyaralóhellyé vált, nemrég a város visszavette és a Kecskeméti Gábor Kulturális Központ alá integrálta.

A Gyógyfürdő épülete 1942-ben (képeslap)

2007. augusztus 20-án két új híd átadására került sor az Ó-Fehér-Körösön, a piaci Csók-híd és a ligeti ferdekábeles függőhíd (ezt Erzsébet királynéről nevezték el) azóta kedvelt átkelője lett a békésieknek.

Régi vágya volt a békésieknek a városi strandfürdő felújítása, fedett uszoda építése. A 2008-ban meginduló építkezések eredményeként télen-nyáron üzemelő fedett uszoda, hozzá tartozó tanmedence, és kiszolgáló helyiségek 2009. december óta fogadják

a vendégeket. 2010-ben a régi medence helyén külső termálmedence is épült, míg ebben az évben az adó 1 %-okból gőzkabin készült. Újabb fejlesztés nyomán a Békési Kistérségi Komplex Járóbeteg-ellátó Központ ünnepélyes átadására 2011. június 30-án került sor.

1978. június 22-én hajnali 3 óra 27 perckor addig soha nem tapasztalt félelmetes morajlásra ébredt Békés lakossága: a Richter skála szerinti 4,5-ös erősségű földrengés rázta meg városunkat. Csütörtök hajnali fél 4-től 4 óráig 6 kisebb-nagyobb földrengés-hullám érte a várost, Békés volt a rengés központja, károk is főként itt keletkeztek. Középületek közül legnagyobb károk a III. számú Általános Iskola („Kollégium”, ma Zeneiskola épülete), a Művelődési Központ (Bérház) és a Szociális Otthon épületében keletkeztek. A helyzetet elsőfokú belvízvédelmi készültség is nehezítette.

A földrengésben megsérült „Kollégium” falait a sarkokon gerendákkal rögzítették

A földrengés után a tanévkezdés is komoly gondok elé állította a várost, a III. sz. Általános Iskola épületét bontásra készítették elő, a diákokat csak a többi iskola tantermeibe tudták elhelyezni. A Művelődési Ház és könyvtár épületét lezárták, a helyreállítás idejére a könyvtárosok ideiglenes helyre, a volt bírósági épület első emeletére költöztek. A város 9 óvodája közül is hetet helyre kellett állítani, még szerencse, hogy a legújabb, a Baky utcai 100 gyereket befogadó óvoda akkor épült.

Kettős-Körös gátszakadás, Mementó - 1980

1980-ban újabb katasztrófa érte városunkat: július 28-án reggel fél nyolckor a békési hídtól mintegy 6 km-re Hosszúfoknál 30 méter szélességben átszakadt a Kettős-Körös gátja, amivel 25 éve nem volt semmi baj. A vízszint további emelkedésének megakadályozásáért két helyen is megnyitották a mérgező tározót.

A védekezéshez 2500 honvéd, majd a gátszakadás után két árvízvédelmi osztag is érkezett, a csúcspontban mintegy 17 ezren dolgoztak a gátakon. Körösladány egy részét, Bélme gyert, Tarhost és a békési tanyavilágot – mintegy tizenháromezer embert – kiköltöztettek: a bélme gyerieket Vésztőre, a tarhosiakat és a békési tanyasiakat Békésre, az újladányiakat Körösladányba, a Doboz külterületén élőket Dobozra. A gátszakadás elsődleges lezárása pátria- lemezekkel történt, majd a KÖVIZIG az ősz folyamán teljesen helyreállította a töltéseket, a munkálatokat szeptember 2-án kezdték, október 4-re fejezték be.

A Békés-Tarhosi Zenei Napok kezdetei 1972-re nyúlnak vissza, ekkor alakult meg a tarhosi Emlékbizottság majd 1976. március 3-án összeállt a zenei napok előkészítő bizottsága

A BÉTAZEN résztvevőinek felvonulása és Antal Imre konferál a Zenepavilonban – 1980 körül

és nyáron megrendezték az első Zenei Napokat. 2007-ben a Békés-Tarhosi Énekiskola Magyar Örökség Díjban részesült, melyet az MTA dísztermében Mező Imre és „Mona néni” vett át a tarhosiak képviselőjében.

1975-ben került megrendezésre az első Békési Alkotótábor, mely 12 évet élt, majd 1993-ban Csuta György békési festőművész újraélesztette Nemzetközi Művésztelepével.

1977-ben megnyílt a Tájház a Durkó u. 8. sz. alatti, népi műemlékké nyilvánított gazdaházban.

1981. október 8-án a Népi Építészeti Tanácskozás alkalmából a Petőfi utca 41. szám

1981-ben avatták az Iskolamesteri Lakást

alatti régi iskolai épületben új állandó kiállítást nyitottak, a századforduló korára jellemző Iskolamesteri Lakást. A megnyitó után azonban hosszú Csipkerózsika-álmom következett, a ház látogathatósága a mai napig nem megoldott.

1981-ben avatták a gyermekkönyvtárat, majd az 1999-ben 50 éves könyvtárban az ezredforduló után nagyszabású átalakítás kezdődött. 2010-ben felvette a békési születésű Püski Sándor könyvkiadó nevét.

1983-ban, a várossá avatás 10. évfordulójának évében újabb kiállító hellyel, a Békési Galériával bővült a Jantyik Mátyás Múzeum.

1986-ban befejeződött az I. Kosárüzem Művelődési Házának – volt Zsinagóga épülete – felújítása, új feliratot is kapott: Békési Kosárgyár Salix Kultúrotthona. 1993-ban a Békési és Fia Bt magántulajdonába került, akik az Országos Műemlékvédelmi Hivatal irányelvei alapján felújították. Nemrég újabb átépítésen esett át, a két éves felújítás után 2011 óta itt, a Békési Szilvapálinka Centrumban rendezik meg a 2007-ben útjára indított Békési Szilvapálinka Ünnepet.

Városunknak régen is volt önálló újságja, az új Békési Újság próbaszáma 1993 karácsonyára készült el, kéthetente ma is kézhez kapja minden békési. Az önkormányzat időről-időre közléseket a Városházi Krónikában.

Az 1990-es évek eleje óta saját rádiója is van Békésnek, a Rádió Beach, igaz, ekkoriban még csak nyaranta a dánfoki üdülőközpontból sugározta adásait. 1995-ben kezdte meg működését a Torony Rádió, első állandó rádió. A városi rendezvényekről folyamatosan tudósít a Békés TV.

1998-ban új kezdeményezésként rendezték meg a három napos Békési Őszi Fesztivált, ebből nőtt ki a Madzagfalvi Napok évente sokak által várt rendezvénysorozata.

2000-ben mélyreható változás következett be a múzeum működésében, testületi döntés született a városi kezelésbe vételéről. Így 2001. január 1-től városi múzeumként működik, a

1983-ban nyílt a Békési Galéria a földrengés után helyreállított Bérház épületében.

város átvette a Széchenyi tér 6. és a Durkó utca 8. alatti ingatlant is a megyétől. Az elmúlt évtizedben a Nagyház, a Bérház és a Tájház homlokzatát is renoválták.

Még 1973-ban döntés született a Karacs Teréz utcai lakótelep kialakításáról, 1974-ben a korábbi kisebb épületek után a Fáy utcán is soklakásos tömbházak építése kezdődött, a Széchenyi tér 1. szám alatti háznál elkészült városunk első modern üzletsora. Ekkor kezdődött az Ady utcai lakótelep, a Fáy utcai tömbök építése, napjainkig a városiasodást tükröző, kivitelezésükben egyre szépülő tömbházakban másfélezer öröklakás került átadásra. 1975-ben nyitották a szintén többszintes házakból álló Karacs Teréz utcát.

A Lepkeház építkezése

1976-ra készült el a „Lepkeház”, melynek ünnepélyes alapkövetétele a várossá nyilvánítási ünnepség része volt. 1978-tól az Ady lakótelep építése a Szarvasi utcára is áterjedt. 1979-ben készült a legtöbb állami bérlakás, ez évben adták át az Ady E. u. 6. szám alatti 84 lakásos bérházat. 1981-ben nyílt az Iparcikk Áruház, 1981-ben az MSZMP új Városi Székház, a Kosárfonó HISZ kétszintes szociális és üzemviteli épületet kapott. 1982-ben a DÉ-MÁSZ új helyre költözött, az épülethez csatolt oldalsó részben funkcionálisan is megfelelő házasságkötő termet avattak. A Veres Péter

téren is állami bérlakások építése kezdődött, megnyílt a Hungária Biztosító helyi kirendeltsége a Kossuth u. 7. szám alatt, a Piac-téren Szolgáltatóház nyílt.

1984-ben a Rákóczi utcán is többszintes társasház épült, a földszinten gyógyszertárral, üzletekkel. 1984-ben átadták a Rendelőintézet új szárnyát, melynek legutóbbi felújítása során 2003-ban betegfelvonó, a mozgáskorlátozottak számára rámpa és akadálymentes vizesblokk készült. 1977-ben kezdődött és 10 év múlva, 1987-ben fejeződött be a város akkori legnagyobb beruházása, a Békési Szociális Otthon bővítése. 1987-ben kezdődött a városon átfolyó Élővíz-csatorna partfalának rendezése, kerékpárutak kialakítása.

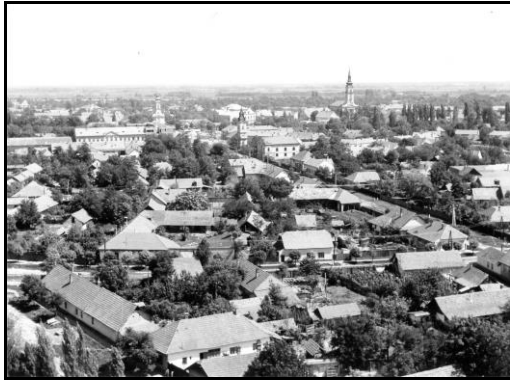
A híd pavilonok elődje

A Bagoly 1988-ban

1988-ban a Bélmegyeri Újbarázda Tsz. rendbe hozta a békési sportkör Körös-parti romos, műemlék jellegű épületét és Bagoly Söröző néven új kisvendéglőt nyitott, mely egymást váltó tulajdonosokkal, de ma is hangulatos étkezőhelyként működik. 1991-ben kezdődött a tervezés a piac modernizálásával kapcsolatban, 1993-ban az építkezés is megindult, hosszú idő után sokak kívánsága is teljesült a piac 2005-ben elhatározott, majd 2 év múlva történt lefedésével.

A város látképe a modern lakótömbök megjelenése előtt – majd évtizedek alatt fokozatosan hódították meg a várost a többszintes lakótömbök (Ferenczi Sándor felvételei)

1993-ban a Sportcsarnok átadásával fejeződött be a Nevelési Központ 10 éves fejlesztésének utolsó beruházása, ezzel teljessé vált a Jantyik és Csíkos utcai oktatási és kulturális komplexum. Ebben az évben városi tulajdonba került a munkásörség épülete, itt avatták 1998-ban a Civil Szervezetek Házát, a földszinten a Békés Megyei Munkaügyi Központ békési kirendeltsége kapott helyet. (2008-tól a Békési Civil Szervezetek Háza a Hőzső utcába költözött.) Mögötte hangulatos szökőkutas terecskét alakítottak ki.

Mi lesz veled, Mozi? - 2000

1999-ben volt az évek óta szükséges bizonyuló Békési Rendőrkapitányság bővítésének, felújításának átadási ünnepe. A Széchenyi téren eredeti állapotába állították vissza a volt Egészségház, az ún. Zsiri-Szabó ház 1929-ben készült épületét, 2000-ben Millenniumi teret adtak át az Erzsébet Ligetben, később a játszótér is felújították. 1996-ban pszichiátriai, fogászati és bőrgyógyászati szakorvosi rendelő nyílt a volt Szülőotthon helyén. 2004-ben elkezdték a Békés-Békéscsaba kerékpárút építését, melynek

utolsó szakaszát a 2010. évi Kerékpáros Hétvégén adták át. Mezőberény felé is kiépítették a bicikli utat.

2004-ben döntés született a régi Tulipán presszó és Mozi épületéről: teljes bontás után eredeti formában, régi képek alapján újra felépítik, elől üzletek, oldalsó részén az Agrárinnovációs Központ kapott helyet a 2007 évi átadás után. Ma a Járási Hivatal irodái vannak itt.

2008-ban a város az Új Magyarország Fejlesztési Terv kiírásán 150 milliót nyert a tervezett Vállalkozói Centrum – Inkubátorház kialakítására a Verseny utcán, 2010 végére készült el. 2010 nyarán készült el az Ady utca – Szarvasi utca - Kossuth utca találkozásánál a körforgalom.

Megtörtént a Városháza homlokzatának felújítása, ezzel főterünk jelentősen megszépült.

S. Turcsányi Ildikó főmuzeológus